

Lhermitte împotriva Belgiei (MC) - 34238/09

Hotărârea din 29 noiembrie 2016 (MC)

Art. 6

Procedură penală

Art. 6 § 1

Proces echitabil

Garanții procedurale suficiente pentru a permite acuzatului să înțeleagă verdictul de vinovăție pronunțat de o curte cu jurați: *neîncălcare*

În fapt – Trimisă în judecată pentru uciderea celor cinci copii ai săi, reclamanta a fost înfățișată în 2008 în fața unei curți cu jurați, compusă din trei magistrați și dintr-un juriu popular. Apărarea sa a argumentat existența unui dezechilibru mental, în momentul faptelor, care a făcut-o incapabilă să-și controleze faptele. Deși inițial au avut puncte de vedere contrare, experții psihiatri s-au raliat acestei opinii în baza unor dovezi noi prezentate la proces. În schimb, juriul a răspuns „da” la întrebarea despre vinovăție și premeditare. În aceeași zi, curtea cu jurați a stabilit pedeapsa: reclamanta a fost condamnată la închisoare pe viață. Curtea de Casație a respins recursul; reclamanta a invocat lipsa motivării la verdictul juriului și la hotărârea de stabilire a pedepsei.

Prin hotărârea din 26 mai 2015 (a se vedea [Nota de informare nr. 185](#)), o cameră a Curții a concluzionat că nu a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție, având în vedere, în special, că întrebările adresate juriului, hotărârea curții cu jurați prin care a fost stabilită pedeapsa și hotărârea ulterioară a Curții de Casație puteau permite reclamantei să înțeleagă motivele condamnării sale.

La 14 septembrie 2015, cauza a fost trimisă în fața Marii Camere, la cererea reclamantei.

În drept – Art. 6 § 1: Nu constituie obiectul cauzei de față materialitatea faptelor și modalitățile de realizare a acestora, care sunt stabilite și recunoscute de către reclamantă, și nici încadrarea penală reținută sau quantumul pedepsei. Problema ridicată de speță este clarificarea aspectului dacă reclamanta a putut înțelege motivele pentru care jurații au considerat-o răspunzătoare pentru faptele sale la momentul comiterii faptelor, în ciuda schimbării opiniei experților psihiatri la finalul dezbaterilor. Curtea ajunge la un răspuns afirmativ pornind de la constatările și considerentele următoare:

a) *Cu privire la caracterul contradictoriu al procedurii* – Următoarele garanții au însoțit derularea procesului:

– la începutul procesului, rechizitoriul a fost citit integral, fiind de asemenea indicate natura infracțiunii aflate la baza acuzării și circumstanțele care puteau agrava sau reduce pedeapsa;

– acuzațiile au fost discutate apoi în contradictoriu, fiecare element de probă fiind supus dezbaterii, iar inculpada, asistată de un avocat, a putut cere audierea martorilor și reacționa la depozițiile acestora;

– au fost citite întrebările adresate de către președinte celor doisprezece jurați după dezbaterile care au avut loc timp de 10 zile, iar o copie a fost înmănată părților.

b) *Cu privire la contribuția însumată a rechizitoriului și a întrebărilor adresate juriului* – Pe de o parte, avocații reclamantei nu au formulat obiecții luând la cunoștință întrebările președintelui adresate juriului, nici pentru a le modifica, nici pentru a propune altele.

Pe de altă parte, de vreme ce prima întrebare privea vinovăția reclamantei, un răspuns pozitiv la aceasta implica în mod necesar că jurații o considerau răspunzătoare de faptele sale la momentul faptelor. Prin urmare, reclamanta nu poate susține că nu putea înțelege poziția juriului asupra

aspectului respectiv.

Desigur, juriul nu a furnizat o motivare în acest sens. Totuși, respectarea cerințelor unui proces echitabil se apreciază conform procedurii în ansamblu, examinând, în funcție de toate circumstanțele cauzei, dacă procedura urmată a permis inculpatului să înțeleagă condamnarea.

Or, în prezenta cauză, o asemenea examinare permite punerea în evidență a unei serii de elemente susceptibile să înlăture eventualele dubii ale reclamantei cu privire la convingerea juraților în privința răspunderii sale penale la momentul faptelor:

i. Încă din faza urmăririi penale, ancheta s-a concentrat asupra stării psihice a reclamantei la momentul crimelor. Dincolo de fapte și de desfășurarea precisă a acestora, actele și elementele anchetei, expertizele medico-legale, rechizitoriul de aproximativ 50 de pagini consacra o parte substanțială biografiei și vieții de familie a reclamantei, precum și motivării și cauzelor pentru care aceasta a trecut la comiterea crimelor, având în vedere, în special, expertizele psihologice și mentale.

Este adevărat că rechizitoriul oferea o înțelegere limitată a verdictului pe care avea să-l formuleze juriul, întrucât a avut loc înainte de dezbaterile care reprezintă esența unui proces cu jurați; art. 6 impune înțelegerea nu a motivelor care au determinat organele de cercetare penală să trimită cauza în fața curții cu jurați, ci motivele care au convins membrii juriului, în urma dezbaterilor pe fond desfășurate în fața acestora, să pronunțe decizia de vinovăție. În rest, Curtea nu poate face speculații despre faptul dacă constatările din rechizitoriu au influențat sau nu deliberarea și decizia la care a ajuns juriul în cele din urmă.

ii. La procesul cu jurați, aspectul răspunderii penale a reclamantei se afla în centrul dezbaterilor, din moment ce apariția unor elemente noi a determinat președintele să dispună efectuarea unei noi expertize psihiatrice, ale cărei concluzii au fost dezbătute ulterior.

iii. Hotărârea de stabilire a pedepsei menționează în mod expres atât rezoluția reclamantei de a comite crimele, cât și sângele rece cu care le-a comis. Răspunderea sa penală a fost o concluzie logică, având în vedere răspunsurile date de juriu la întrebări. De altfel, Curtea de Casație nu a interpretat în alt mod hotărârea de stabilire a pedepsei, deoarece a subliniat că luarea în considerare a sângelui rece și a determinării cu care reclamanta a înfăptuit crimele oferea motivul pentru care curtea cu jurați a reținut răspunderea penală la momentul faptelor.

c) Cu privire la faptul că hotărârea privind stabilirea pedepsei a fost întocmită de către magistrații profesioniști, absenți de la deliberările juraților privind vinovăția – Acest fapt nu poate pune sub semnul întrebării valoarea și amplexul explicațiilor furnizate reclamantei, în măsura în care:

– aceste explicații au fost prezentate fără întârziere, la sfârșitul ședinței cu jurați, din moment ce hotărârea privind stabilirea pedepsei a fost comunicată în aceeași zi cu verdictul;

– dacă hotărârea în cauză a fost în mod oficial întocmită de către judecătorii profesioniști, aceștia au putut nota observațiile celor 12 jurați, care au deliberat efectiv lângă ei asupra pedepsei și ale căror nume apar în hotărâre;

– judecătorii profesioniști au fost ei înșiși prezenți de-a lungul dezbaterilor, fapt care trebuia să le permită așezarea corectă în context a acestor observații.

d) Cu privire la absența unor explicații exprese despre divergența de opinii dintre juriu și experții psihiatri referitoare la capacitatea reclamantei de a se de controla la momentul faptelor – În mod cert, cei trei psihiatri, în ultimul lor raport, au exprimat în unanimitate opinia că reclamanta „se afla în momentul faptelor într-o stare gravă de dezechilibru mental, care o făcea incapabilă să-și controleze acțiunile”.

Cu toate acestea, Curtea a considerat deja că declarațiile experților psihiatri date în ședință în fața unei curți cu jurați nu constituie decât niște elemente supuse, printre altele, aprecierii juriului.

În plus, experții înșiși au relativizat ponderea concluziilor lor, specificând că răspunsurile erau în concordanță cu convingerea lor interioară și admitând totodată că acestea nu au fost niciodată altceva decât „o opinie clară, și nu un adevăr științific absolut”.

În consecință, faptul că juriul nu a indicat motivele care au dus la adoptarea unui punct de vedere opus raportului final al experților psihiatri, raport ce îi era favorabil, nu o putea împiedica pe reclamantă să înțeleagă decizia prin care s-a reținut răspunderea sa penală.

În concluzie, reclamanta a dispus de suficiente garanții pentru a înțelege verdictul de vinovăție.

Concluzie: neîncălcare (zece voturi la șapte).

[A se vedea *Taxquet împotriva Belgiei* (MC), 926/05, 16 noiembrie 2010, [Notă de informare nr. 135](#), și *Legillon împotriva Franței* (53406/10) și *Agnelet împotriva Franței* (61198/08), hotărârile din 10 ianuarie 2013 rezumate în [Notă de informare nr. 159](#); a se vedea și, în seria de ghiduri privind jurisprudența, [Ghid privind art. 6 \(dimensiunea penală\)](#)]

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Redactat de grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.